

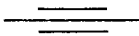
Tisztelt Szerkesztőbizottság!

A pedagógusképzés megújulási folyamatában gondolkodásunk nem szűkül le az előadásokra és a gyakorlatokra. A képző intézményektől a jelenlétet kérjük a közoktatás gyakorlatában.

Azt a jelenlétet, amelyet itt a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán az intenzív továbbképzés, a Tanárok Nyári Akadémiája, a Kincskereső, a Módszertani Közlemények Könyvtára és a ma jubiláló Módszertani Közlemények jelentenek. A felsorolt rendezvények, kiadványok öt, tíz vagy harminc éve élnek és működnek. Azért, mert meg tudták és meg tudják szólítani a tanárokat, a tanítókat, van mondandójuk a pedagógiai gyakorlathoz, voltak és vannak oktatók, akik felelősséget éreznek az oktatás ügyéért, akik vállalják a szervezés, a szerkesztés többletfeladatát, akik ismerik a közoktatás, az iskola gyakorlatát, és tudós, tanári munkájuk részének tekintik az írást, a változtató szándékú írást: értelmiségi életet élnek.

Hiszem, hogy a felsőoktatás, a pedagógusképzés megújulásának a központi kérdése az értelmiségi hivatás vállalása, az erre történő felkészítés, és e jubileumi ünnepen köszönetként és köszöntésként Németh Lászlónak 1942-ben írt, Szegeden, az egyetemi hallgatókhoz intézett szavait idézem:

„Értelmiségi embernek lenni, mindig ez volt és ez lesz: segítenél segíteni és megértetlenül megérteni. S ez nem is olyan borzasztó; egyszerűen: szellemi. Az értelmiségi ember egyszerre anyja mindenkinek és mostohafia. Gyámolít, gondoskodik, örködik, hogy gyermeke úgy nőjön föl, ahogy föl kell nőnie. De tartsa természetesen, hogy mégis úgy bánnak vele, mint aki nem tartozik a családhoz.”

HORVÁTH LAJOS
Zánka

Gyermekszerveződéseink dilemmáiról

A gyermekszerveződés fogalmát a lehető legtágabb értelemben használom, gyermekszervezeteket, gyermekmozgalmakat és egyéb gyermekegyesületeket egyaránt értek rajta. Az állandóan és időszakosan, országosan és helyileg, törvényhatóságilag bejegyzetten és bejegyzetlenül stb. működő, minden szervezett, társadalmi háttérrel rendelkező, szervezeti célokat és rendszeres vagy folyamatos tevékenységet magáénak tudó gyermekközösséget ide sorolok, amely a gyermek-korosztály tágabban vett szabadidős tevékenységéhez kapcsolódik.

Történelmi sorsforduló alakítóiként egyre többen gondolkodnak publicitást kapva a jövő letéteményeséről, a magyar gyermektársadalomról és a legkisebbek szerveződéseiről.

Annyi bizonyos, a témafelvetésnek létjogosultsága van, már csak azért is, mert több szempontból a magyar társadalmi, gazdasági és erkölcsi válság leginkább károsított rétege a gyermekkorosztály.

Korunk problémái ránehezednek a családok életére, az iskolák hétköznapijaira, sőt a gyerekeket valamilyen módon szervezetszerűen foglalkoztató társadalmi egyesületekre, intézményekre is. *Egyrészt a nemrégiben még egységes, oszthatatlannak hitt ifjúsági szervezet, az úttörőmozgalom robbanásszerű tagolódásának, bomlásának, másrészt alulról építkező, tradíciókkal rendelkező vagy új kibívásokra reagáló gyermekszerveződések alakulásának vagyunk tanúi.*

Egyelőre, úgy tűnik, ez a folyamat a közeljövőben, ha lehet, még inkább fel-erősödik, *ugyanakkor a szervezeteken kívül rekedt, magányos magyar gyermekkor-osztály tömegeivel találjuk magunkat szemben.*

Mondhatnánk azt is, mindez természetes átalakulási folyamat, amely önmagában igaz is, csak hogy e nyáron sajnálatosan keserű ténnyel kerültek szembe a családok ezrei: a gyermektársadalom nagyságához mérten alig vannak a nyaraltatást is fel-vállaló gyermekegyesüléseink. Az elmúlt években még szinte minden gyereket ma-gáénak tudó úttörőmozgalom mintegy 300 táborában nyaranta 300 000—400 000 gyermeknek adott élményeket, továbbá nagyon olcsón egy-két hétre mentesítette a családoknak több mint egyharmadát a nyaraltatás terheitől. Csak hogy a pártállam összeomlásával az úttörőmozgalom védőburája is összetört, addig, amíg a gondos-kodó állam — a többi összetevőtől most eltekintünk — 1988-ban még 1,2 milliárd forintot, 1989-ben 738 millió forintot adott a KISZ-nek és az úttörőszövetségnek a központi költségvetésből, az idén már csak 5 millió forint jutott az egykori kedvez-ményezettetteknek, az úttörőknek. A néhai úttörőtáborok jelentős része kong az üres-ségtől, vagy elnyelték az idegenforgalmi vállalkozások.

Ezzel a folyamattal párhuzamosan az alulról építkező pluralista társadalom ré-zseként kialakulóban van a társadalmi helyzetében, érdekében és érdeklődésében is tagolt gyermekkorosztály, amely szükségszerűen sokszínű gyermekszerveződéseket eredményez. [1] Miközben az úttörőmozgalom szembekerül múltjával, és újrafogal-mazza céljait, ma már másfél éve újra létezik — a nyáron a Cserkész Világszövet-ség tagjainak sorába is felvett — cserkészletünk, de van hagyományörző szövetsé-günk, a Pomázról elinduló, környezetvédelmi kérdéseket középpontba állító Zöld Szív Egyesületünk, a helyi lehetőségeket kihasználó politikamentes gyermekszerveze-tünk (pl. Makár-egylet, Pécs) stb. Zánkán 1990 nyarán együtt élvezhették a Bala-tont cserkészek, úttörők és a Vatikán zászlajának darabját, a sárga-fehér nyakken-dőt viselő katolikus gyermektáboroztatás résztvevői. És ez így van rendjén.

Tehát fel sem merül Micheller Magdolna félelme, a sorozatot indító írásában exponált kérdésfelvetés: Úttörő vagy cserkész? [2] Ennyire egysíkú kérdés csakis az egysíkú politikai rendszer központi akarataként fogalmazódhatott meg 1948 táján, amikor is nem pusztán a cserkészletet, de minden működő gyermekegyesületet elsöpört a pártállam az úttörőmozgalom javára. [3] A gyermekek személyiségét sokoldalúan formáló, hagyományokkal rendelkező, értékes szerveződésekről írhattak volna nek-rológot a kortársak: Cserkészlet, a szövetkezeti mozgalmat felkaroló és népszerű Diákkaptár, az Ifjúsági Öröksérszert, sportkörök, önképző körök, hitbuzgalmi egye-sületek, a Szívőárda, Mária Kongregáció, oltár egyletek, Soli Deo Glória, vasárnapi iskola stb., valamint a szociáldemokrata indíttatású gyermekbarát-mozgalom szere-peltek az áldozatok között. [4]

A gyermekszervezetek történeti múltjából is okulva önkéntelenül is megfogal-mazódó dilemmák tolnak elénk.

— *Visszanyúlnak-e jelen gyermekszerveződéseink csírái a már felhalmozott történeti tapasztalatokhoz? Vajon a tradíciók felelevenítése, érvényre juttatása kerül-e túlsúlyba a gyermekszerveződések esetében, vagy megszületnek a kor globális, nem-zeti, helyi problémáira reagáló teljesen új gyerekegyesülések is? Az újjáalakuló szer-veződések mennyire tudják korszerűen újrafogalmazni céljaikat, mit kezdenek a számítástechnika és video világával, a környezetvédelem gondjaival, a nemzeti és szociális kérdésekkel stb.? A teljesen újak kíváncsiak-e egyáltalán a hagyomá-nyokra?*

A magam részéről bízom benne, hogy mind a tradicionalizmus, mind pedig a modernizáció hangsúlyai mögött gyermektársadalmunkat érintő és érdeklő adekvát

válaszok fogalmazódnak meg. Egyébként pedig nem hiszek a tisztán tradíciókon alapuló vagy pusztán modernizációs kihívásokra megfelelő gyermekszerveződések létjogosultságában.

A távlatos társadalmi igényeket visszatükröző egyesületek nem ezen törésvonalak mentén szervezendők, sokkal inkább a hagyományok és új kihívásokra adott válaszok szerves egységében valósíthatók meg.

Az újraszerveződő gyermekegyesületeink átmenetileg mindenesetre identitásproblémákkal küzdenek. Nemcsak az úttörőmozgalom küszködik azonosulási gondokkal, főként az átpolitizáltságot magában hordozó múltbéli tehertereleiből adódóan, hanem a személyeskedésektől és szervezeti tagoltságoktól sem mentes viták borzolják a kedélyeket a cserkészek háza táján is. [5] Az identitászavarokban fellelhető — mind a gyökerekkel rendelkező, mind az új szerveződések esetében — a hagyományokhoz és a modernizációs kihívásokhoz való kötődés helyes arányainak kialakítási nehézségei. Kár, hogy az identitás aktuális kapaszkodói nem kevés direkt politikai mozzanatot is tartalmaznak, folytatva ezzel a politika túlsúlyosságából adódó évszázados hagyományainkat e területen is.

— *Az újraépítkezés időszakában a nemzetközi tapasztalatok számbavétele is értékes tanulságokkal szolgálhat.* Elnagyolt vizsgálódás alapján is gyorsan bebizonyítható, hogy a történelem során csakis demokratikus társadalmi berendezkedés produkált alternatív gyermekszerveződéset, a diktatúrák (legyen az bármilyen színű) törvényszerűen egyedüli és kizárólagos gyermekszervezetek létrehozására törekedtek. A nyugati világ polgári demokráciáit nemcsak országhatárokon belül, de nemzetközi szerveződéseiben is megmutatkozó plurális gyermekszerveződések jellemzik.

A világnak ezen a táján nemcsak a cserkészet, a szociáldemokrata irányzatú vörössólyom-mozgalom, az ifjú természetbarátok szövetségei és egyéb gyermekegyesületek szervezték meg magukat országosan és nemzetközileg is, de majd minden országban létjogosultsága van a CIMEA tagjaként működő, kommunista befolyásolt-ságú gyermekszerveződéseknek is. Persze ezen szervezetek nem transzmissziós szerepre kárhoztatottak, mint egynémely diktatúrában fogant testvérük. A francia, svéd vagy belga úttörők szervezeti célkitűzése és működése kevés hasonlóságot mutat a totalitásra törekvő kubai, észak-koreai vagy iraki úttörőkkel. Érzékletes példaként álljon előttünk a szovjet és finn úttörők törvényeinek első három pontja.

Részlet a szovjet úttörők törvényeiből:

- „1. Az úttörő hű hazájához, a párthoz, a kommunistákhoz.
2. Az úttörő felkészül a Komszomol-életre.
3. Az úttörő felsorakozik a munka és a harc hőseihez.”

Részlet a finn úttörők törvényeiből:

- „1. Az úttörő betartja szavát.
2. Az úttörő szerény és kitartó.
3. Az úttörő mindig és mindenütt tanul.” [6]

Nemcsak az úttörőknek, de minden más gyermekegyesülés saját jól felfogott érdekéből is adódik a polgári demokratikus társadalmi berendezkedés körülményei között működő testvérszervezetek életének tüzetes tanulmányozása. Kérdés, hogy gyermekegyesületeink élnek-e a nemzetközileg felhalmozódott tapasztalatok hasznosításával?

— Egy másik dilemma a gyermekegyesülések direkt politikához fűződő viszonya: *Milyen mértékben sikerül gyermekszerveződéseinknek az ideologikus és politikai mozzanatoktól függetlenedni?*

Mennyire sikerül elszakadni az ideológiai befolyásoltságot felmutató és a politikai változásokat leképező tradícióinktól, amelyek a gyermekmozgalmak autonómiáját folyamatosan korlátok közé szorították, mi több, a gyermekszervezeteket politikai érdekek és értékek alapján minősítették, és ezen szempontok szerint nyilvánvalóan a periférián kezelték, még akkor is, ha a politikai propaganda szükségletei szerint rendszeresen adagolták e témakört a közvélemény számára. Ebből a szempontból egyaránt politikai üzenete (is) volt az 1933-as gödöllői cserkész világtalálkozóznak, akárcsak az 1949-es budapesti Világifjúsági Találkozóznak. A Jamboreen a Horthy Miklóst üdvözlő apolitikusnak deklarált árvalányhajás magyar cserkészeket éppen úgy megérintette az aktuálpolitika szele, mint a VIT-en Rákosi Mátyásnak integető úttörőket. Nyilván ezen kiragadott példával nem kívánok egyenlőségjelet tenni a felsorolt gyermekszerveződések átpolitizáltságának mértéke közé, a példa pusztán annak érzékeltetésére szolgál, hogy *századunk magyar gyermekszerveződéseinek zöme a mindenkori politikai-állami hatalomra orientált volt, kevés liberális municióval.* [7]

Félelmeim közé tartozik, hogy ha liberális értékeket kevésbé felmutató társadalmi újrászerveződés következik be, akkor a civil társadalom gyengeségei a túlpolitizált gyermekszervezetek kialakulásának veszélyét rejtik magukban. Ezzel nem a pártok vagy politikai eszméáramlatok köré szerveződő gyermekegyesülések létjogosultságát kívánom elvitatni. Egyrészt arra hívom fel a figyelmet, hogy a politikai értékek mentén történő szerveződés a gyermektársadalmat érintő igazi kérdésekre csak egydimenziójú választ ad. Minél erősebb lesz a (nemzeti) liberális hagyományokat ápoló civil társadalom, annál inkább alkalmassá válik a világnézeti, kulturális, etnikai, regionális, helyi, szociális stb. indíttatású érdekek és értékrendszerek mentén szerveződő gyermekegyesülések működtetésére, támogatására is. Másrészt a pártok által létrehozandó gyermekegyesülések sem fognak — saját jól felfogott érdekükből sem — átpolitizált szervezetekké válni. A tervezett Zöld Fidesz, vagy Ifidesz, akár csak más pártok ifjúsági szervezetei, tagozatai által működtetett gyermekegyesülések inkább független egyesülésekként képzelhetők el, mintsem a rossz emléké hierarchikus alávetettségben.

Vagyis olyan szervezetekké kell válniuk, amelyek nemcsak a politikai szocializáció terepei, hanem a társadalmi szocializációhoz hatékonyan hozzájáruló, az erkölcsi, az értelmi és fizikai fejlődést előmozdító, az egyetemes emberi értékeket, társadalmi méreteken kívánatos életmódmintákat is közvetítő tevékenységek hordozói. Olyan gyermekegyesülések működése lenne kívánatos, amelyeknek mindegyikében új értelmet nyer az individuum és közösség viszonya, amelyben a közösség lényegét nem az önmagáért valóság jellemzi, sokkal inkább a szabad emberek, szabad egyesülésének és tevékenységének mélységesen humánus tartalma. Sokszínű gyermekegyesülések vonzó kínálatait várja a magyar gyermektársadalom, ahol autonóm gyermekszemélyiségek szabad választás elé kerülhetnek, akár jelentse az a sehová nem tartozás szabadságát is.

— Ezzel a gondolattal eljutottunk azon eldöntendő kérdéshez: *Vajon fetiszizálnunk kell-e gyermekegyesüléseink gyermektársadalomban eljátszandó szerepét; gyermekszerveződéseinknek az egész magyar gyermekkorosztályt kell-e megcélozniuk?*

Már a kérdésfelvetés is magában rejtje a voluntarizmus és egy újfajta totalitáriánus gondolkodás veszélyeit, de léteznek ilyen beidegződések. Az alapvető kérdés a magyar gyermektársadalom jelenbeli és jövőbeni sorsa, neveltetése, társadalomba

való beépülése, aminek érdekében elvitathatatlanul a család és iskola teheti a legtöbbet. A felnövekvő korosztályok tagjainak személyiségfejlődése leginkább a család és iskola közegében formálódik, a gyermekszerveződések ezen intézmények kiegészítő terepei lehetnek, amelyek a gyermekkorosztály tágabb értelemben vett szabadidejére alternatív módon szerveződnek. Távlatos társadalmi érdekektől vezérelve a család és iskola által megszervezett tevékenységi formák (sport, kulturális stb.), illetve a különböző gyermekegyesületek életébe történő bekapcsolódás ajánlható leginkább a gyermekek számára. Mindhárom szinten érhetik a résztvevőket értékes, tudatos személyiségformáló hatások.

A kérdés nem is az, hogy ebben a viszonylatban társadalmi szinten preferenciákat jelöljünk ki, sokkal inkább *fenyegető realitás a családi, iskolai vagy egyéb, szervezett társadalmi háttér híján az utcára kerülés és a gyermekegyesülés alternatívája közötti választás*. Tehát a remélhetőleg megizmosodó gyermekegyesületeink a felvázolt irányban is valós társadalmi igény alapján megfogalmazódó alternatívát jelenthetnek. Természetesen a gyermekszerveződések gyermekkorosztályhoz mért optimális mennyiségi súlyának meghatározására, megbecsülésére nem vállalkozhatunk, mivel az a pillanatnyi társadalmi kondíciók, gyermekérdekek, érdeklődések állapotának, a gyermekszerveződések vonzerejének stb. eredőjéből, a kereslet-kínálat viszonyainak megfelelően alakul ki.

— Félelmeim leginkább nem is a gyermekérdekek, -érdeklődések kifejedésére vagy a gyermekszerveződések önmagában vett vonzerejére irányulnak, sokkal inkább az izgat: *Lesz-e, és ha igen, milyen mértékben lesz a felnőtt társadalomnak arra figyelme, akarata és ereje, hogy a magyar társadalom újratermelődésének, újraszerveződésének e különösen nehéz periódusában gyermekegyesületek működtetésébe investáljon, amúgy szükséges mondható tartalékaiból?*

Csak hogy az ifjúság nevelése hosszú távon nem biztosítható tartalékokból, sokkal inkább *a társadalmi újratermelés frontvonalát, a társadalmi felemelkedés útját kell jelentse*. Egyházak, pártok, társadalmi szervezetek, intézmények és felelősen gondolkodó egyének állítják egyre inkább előtérbe e témakört. Mégis nyitva marad előttünk a kérdés: lesz-e a gyermekszervezeteinknek ifjúságpolitikába betagozódó, államilag támogatott, intézményesített háttere?

— Mindenesetre az intézményesített háttér kialakításaig a gyermekegyesületeket fenntartó, működtető társadalmi szervezeteknek, intézményeknek, de a gyermekszervezetek vezetésének is jobban tudomást kell venni egymásról, ismerve a másik céljait.

A tolerancia szellemében történő együttműködésnek, nem pedig az acsarkodásnak, versengésnek van itt az ideje, már csak azért is, mert a magyar gyermektársadalom kínálta versenypálya egyelőre túl nagy gyermekszerveződéseink potenciájához képest.

A már működő, az éppen kialakult vagy a jövőben létrehozandó gyermekszerveződések egyike sem vindikálhatja magának a magyar gyermektársadalom képviselői jogát, de egymással és a gyermektársadalom érdekképviseletét valamelyik oldalról felvállaló egyesületekkel (Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma, Országos Gyermekvédő Liga, Gyermeklánc Egyesülés stb.) együttműködve igenis komoly tényezővé válhatnak. Gyermekszerveződéseinknek el kell tudni helyezkedni a tagozódó társadalom palettáján, nemcsak az egymáshoz való viszony tekintetében, valamint a fenntartóhoz, működtetőhöz fűződő viszonyulásban, hanem a családokhoz és iskolához kötődés vonatkozásában is.

Az állami-politikai hatalom által felülről vezényelt társadalomfejlődésünk jellegzetességeként értékelhetők az iskolai gyermekszerveződések erőteljes történeti hagyományai.

A cserkészcsapatok jelentős hányada, a Diákaptár, Ifjúsági Vöröskereszt, sportkörök, önképzőkörök, de még a szekularizáció előtti idők különböző egyházainak hitbuzgalmi egyesületei is döntő mértékben támaszkodtak az iskolák személyi és tárgyi feltételeire. Nem volt ez másként az úttörőmozgalom esetében sem, amely 1946—1947-től napjainkig főként iskolai gyermekszervezetként működött.

Századunkban a konzervatív porosz hagyományokat ápoló iskoláink szellemsége átjárta gyermekegyesüléseinket is, amely a szervezetek időszakonként (is) eltérő fokú autonómiája ellenére is alkalmas volt a központilag sugallt ifjúságpolitika közvetítésére.

A közeljövőben az önszerveződő társadalom valószínűleg az iskolától független feltételrendszerre épülő gyermekszerveződéseket is létrehoz, ugyanakkor a gyermekegyesüléseknek nem lenne szabad lemondaniuk az iskolák által önként felajánlott lehetőségekről. Ha a helyi körülmények úgy kívánják, működhessen az iskola falai között is pártpolitikától független gyermekszerveződés. Ezzel együtt *a jövő gyermekszervezeteinek elsősorban nem az iskola, sokkal inkább a család felé célszerű fordulnia* már csak azért is, mert az iskolára a közoktatás területén korszakos feladatok várnak, és az eddigi történeti tapasztalatokkal számolva intézményes formában nem fogja föl vállalni a gyermekmozgalmak ügyét. A másik súlyos érv, hogy a megélhetési gondokkal, szakmai leterheltséggel, az önkéntesen vagy kényszerűen vállalt úttörővezetői múlttal küszködő pedagógustársadalom nagy része nem fog tudni újjászülető vagy megalakuló gyermekmozgalmak vezetői állományává válni.

— Nemcsak a működő gyermekszervezések, hanem társadalmi környezetük rugalmasságán is múlik a valamennyi magyar gyermekegyesülés jövőjét befolyásoló kérdés: *Mennyiben sikerül feloldani a magyar gyermekszervezések statikus hagyományait, mennyiben sikerül a változatos szervezeti karaktereken, profilokon túl térbeni és időbeni tagolódást felmutatni?*

Nem hinném, hogy csak az országosan megszervezett gyermekmozgalom tarthat számot érdeklődésre és társadalmi elismertségre, jövője van — néhány kezdeményezés ezt látszik mutatni — helyi és regionális problémákra adott válaszok adaptációjának. A ténylegesen alulról megszerveződő önkormányzatok felerősíthetik ezt a törekvést, gyermekegyesülések tevékenységében is értelmet nyerhet a sallangoktól mentes, cselekvő lokálpatriotizmus, amely nélkül a gyermeki fejekben nem épülhet fel a tartalommal megtöltött hazafiság vagy az egyetemes emberi kultúrába integrálódás igénye. Várhatóan felértékelődik a gyermekmozgalmi keretek között művelhető helytörténeti tevékenység, gyermekegyesülések profilját adó helyi vagy táj-jellegű honismereti mozgalom stb.

A térbeli tagoltság mellett izgalmas kihívást jelenthet az időszakosan létező problémákra, kérdéskörökre szerveződés lehetősége. A rövidebb-hosszabb ideig működő, helyi vagy akár országos kiterjedtségű gyermekmozgalmak, gyermekakciók profiltevékenysége közösségek összetartó erejét, gyermekszemélyiségek hatékony formálását jelentheti. Egészség- és környezetvédő, sport- és kulturális mozgalmak vagy a gyermekkorosztályt nagyon is foglalkoztató modernizációs kihívásokra (számítástechnika, video stb.) reagáló ismeretterjesztő akciók, karitatív jellegű megmozdulások stb. tehetik még változatosabbá a gyermekegyesülések várhatóan tarka sokaságát.

— E változatos kép feltételezhetően évek során jöhet létre, sok-sok buktatóval, eredményes és eredménytelen szerveződési kísérletekkel. *A gyermekegyesülések szembesülése a társadalmi környezettel akkor ígérkezik sikeresnek, ha céljaikban, belső működésükben, tevékenységi területeikben, nevelési módszereikben stb. vonzerőt gyakorolnak a gyerekekre, ha a korosztály számára átlátható és megélhető programokat ajánlanak.*

A megszilárdulás és a szervezet mennyiségi és minőségi fejlődése feltételezi tagjai szervezettel történő értelmi, érzelmi, akarati és cselekvési azonosulását, a közösséghez tartozás kalodaszindrómától mentes felemelő érzését.

Pluralista gyermekszerveződések felé haladunk, de még nagyon az út elején tartunk. A magyar gyermekszervezeti élet az átmenet korát éli, valószínűleg a dilemmák megfogalmazása, továbbgondolása a megújuló és megszülető egyesülések előnyére válik, megnyugtató feloldásuk azonban csak a gyakorlati megvalósulás újabb és újabb dilemmákat is rejtegető folyamatában képzelhető el.

JEGYZETEK

- [1] L. Szabó János: Valóságos gyermekmozgalmak felé. Ifjúsági Szemle 1989/5.
- [2] Micheller Magdolna: A magyar gyermekmozgalom mai dilemmái. Módszertani Közlemények 1990/3.
- [3] Vö.: Horváth Lajos: Cserkészet és/vagy úttörőmozgalom? (1944—1948). Honismeret 1989/6.
- [4] A gyermekegyesületek feloszlásának módjáról l. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter 1948. szeptember 23-i rendeletét. Hírvivő 1989/1. (A Gyermekszervezet Történeti Múzeum időszakos tájékoztatója.) A rendelet nem vonatkozott a hitbuzgalmi gyermekegyesületekre, azok 1949-ben lettek elsorvasztva.
- [5] L. az Úttörővezető 1989. évi számait, valamint a cserkészet újjászületése körül kialakult perpatvarokról a napi sajtó 1989. évi cikkeit.
- [6] L. bővebben: Bartosné Márfa Anna—Horváth Lajos—Molnár Sándor: Gyermekmozgalmak, gyermekszervezetek. Magyar Úttörők Szövetsége, Budapest, 1985. (Szerk. Horváth Lajos.)
- [7] Pl. a cserkészekről, ill. úttörőkről l. Gergely Ferenc: A magyar cserkészet története 1910—1948. Göncöl Kiadó, Bp., 1989., ill. Gondolatok az úttörőmozgalom 43 évének történeti értékeléséhez. (Háttéranyag az Úttörővezetők X. Országos Konferenciájához, 1989.)

KISS JULIANNA
Pécs

Együtt könnyebb

Érzem, hogy korszerűtlennek fog tűnni, amit mondani akarok. Vagy még inkább: nem felel meg a „korszellem”-nek. Újságból, rádióból, televízióból a *verseny*, a *versengés* szinte egyértelműen a mai magyar valóság fő motívumaként emelkedik ki a gazdaság és a politika terén egyaránt.

A múlt hibáinak megszüntetését, a szebb jövőt — némileg joggal, de kissé talán mégiscsak naivan — egyre többen a politikai pluralizmusban versengő pártoktól és a piacgazdaságban versengő vállalkozóktól várják.

Mіндеz az iskolákra is úgy hat, hogy sokak szemében a „modern iskola” is azon ismerszik meg, hogy benne mindenki mindenki ellen küzd, hogy bebizonyítsa, ő a legkiválóbb. A végcél a minél nagyobb *egyéni* teljesítmény, s ennek legfőbb eszköze a jutalmazással-kitüntetéssel serkentett verseny.

A „szocialista iskola” sokat hangoztatott, kötelezően eszményi célul kitűzött, „közösségi szelleme” csak elvéve valósult meg, és így az együttműködés, a kooperatív tanulás fogalma diszkreditálta magát anélkül, hogy valóban bizonyíthatta volna hasznosságát.

Természetesen tudom, hogy az „osztályközösség” hangoztatása és a „ne puskázz!”, „ne segíts!”, „a magad dolgával törődj!” valósága között a kooperatív ta-